

Kehra kool 1918-1945

30. nov. 1918 teatas Eesti Ajutine Valitsus oma deklaratsioonis haridusala korraldamise kohta, et rahvahariduses tuleb kõigepealt lõpetada venestamise ja saksastamise katsed. 1 29. nov. 1918. aasta tunniplaanis on veel saksa keel, aga samas on ka koolijuhataja A. Liigmanni märkus, et saksa keele asemele on võetud eesti keel. Küsimusele, missugused suured puudused on koolimajal, vastas koolijuhataja A. Liigmann: "Kitsas, pime, umbne, külm, niiske." 1878. aastal ehitatud koolimaja ei olnud enam sobiv õppetöök.

Kehra 4-klassiline algkool asus alates 1. novembrist 1919. aastal Kehra raudteejaama lähedale, põhja poole raudteed, majja, mis oli ehitatud 1914. aastal. Maja hävis II maailmasõja ajal. Praegu, aastal 2000, asub sellel kohal Tallinn - Kehra autobussi lõpp-peatus.

Kooli tüüp oli avalik algkool, õppekeel oli eesti keel. Koolis oli 4 põhiklassi. I ja II, III ja IV klassid olid ühendatud ühte klassikomplekti. Kooli ülalpidaja oli Anija vallavalitsus.

4. novembril 1919. aastal sai Kehra 4-klassiline algkool ka teise õpetaja Alma Mutli, kes õpetas eesti keelt, vene keelt, maateadust, geomeetriat, käsitööd ja joonistamist. 7. Õpetaja Alma Mutli lahkus töölt 1920. aasta augustis.

27. septembrist 1920 kuni 1. augustini 1921 töötas koolis teise õpetajana Adele Kirikmann. Viimane Kehra vallakooli õpetaja ja esimene Kehra 4-klassilise algkooli juhataja Alfred Liigmann siirdus 1921. aastal septembris tööle Rakverre. 1921. a. kandideeris Kehra 4-klassilise algkooli juhataja kohale 26-aastane Maria Männikus (hiljem Ehrenbusch) (s.1895). Ta kirjutas oma avalduses vallavalitsusele, et ta on töötanud Viru maakonnas Vaivara kõrgemas algkoolis 4 aastat, kus ta on õpetanud vene, saksa, prantsuse ja ka eesti keelt, peale selle võib ta inglise keelt õpetada algkooli õppekava piires. Maria Männikus lõpetas Pärnu gümnaasiumi 8 klassi, hiljem aastased võimlemiskursused. Kehra 4-klassilise algkooli juhatajaks valis Anija vallanõukogu 10. sept. 1921. aastal Ida Smiti. Viimane oli lõpetanud Paide naisgümnaasiumi 7 klassi, õpetajakutse omandanud Tallinna Õpetajate Seminari ettevalmistuskursustel ja töötanud 5 aastat õpetajana. Algkooli maja, kus noored õpetajad 1921. aasta sügisel tööd alustasid, oli kahekordne ahjuküttega puust ehitis. Kahte klassiruumi ja väikest õpetajate tuba valgustasid petrooleumilambid. Ei olnud saali ega võimlemisruumi, ei sööklat ega kööki. Suuremat osa koolimajast ja selle õue kasutas Balti Rüütelkonna Põllumeste Seltsi sordiaretuse katsejaama juhataja riigisakslane K. Nassauer. Koolijuhataja Ida Smit lahkus 1922.a. kevadel Maardu algkooli. Samal aastal valiti uueks juhatajaks Maria Männikus (16. juulist 1922.a Ehrenbusch). Õpetajaks määrati Friedrich Jäger. Tema sai töötada ainult nädal aega, haigestus keskkõrvapõletikku ja suri 28. septembril 1922. Kooli määrati kutseta õpetaja Herta Eichmann, kes töötas Kehras 1923. aasta kevadeni. 1.augustil 1923.a. sai Kehrasse koha kutseline õpetaja Agnes Ney (s.1883). Ta oli lõpetanud Narva gümnaasiumi, võis õpetada eesti, vene ja saksa keeles. Kehra kooli kahel õpetajal oli pidevalt probleeme töötamisega kitsastes kooliruumides. Ajaleht Vaba Maa teatas, et Riigikogu on teisel lugemisel otsustanud Balti Rüütelkonna Põllumeeste Seltsi palvel jätta Kehra mõis nende valdusse sordiaretuse eesmärgil. "Palusin hoolekogu liiget Joh. Bachfeldti sõita... lastevanemate esindajana minuga koos Tallinna. ...käsimise kõikide tähtsamate erakonnaliidrite jutul. Mihkel Martnaja Aado Anderkopp lubasid meie avaldust kindlasti toetada" Kirjutab M. Ehrenbusch oma mälesdtustes. Lahendus tuli ja järgmisel õppeaastal, 1926/27 oli terve maja kooli päralt. Siit peale hakkas Kehra kool hoopis jõudsamalt arenema. Kuigi tol ajal olid lapsed maatööga rohkem seotud, pidasid õpetajad vajalikuks, et "...kui Kehra algkoolile maad planeeritakse, siis tuleb õpilastele anda maalapikene harida..." (1926. aasta protokollist). See õpetajate soov täituski hiljem. 1931./1932. õppeaasta aruandes on kirjas, et koolile määrati 4 ha maad, mis on koolijuhataja, õpetajate ja kooliteenijate kasutada.

Kehra 6-klassiline algkool

1928./1929. õppeaastal avati Kehra koolis V klass. Kolme klassikomplektiga koolis oli 95 õpilast. Tööle asus kolmas õpetaja Mihkel Kivihall (s. 1903). 1930./1931. õppeaastal tuli juurde VI klass. Õpetaja Mihkel Kivihalli lahkumise järel kinnitati uueks kolmandaks õpetajaks Otto Salm (s.1903). Otto Salm lahkus juba 1931. a. juulis ja teda asendas õpetaja kohusetäitja Jaan Martin, kes oli Kehras ka ainult ühe aasta. 1932.a.1. augustil tuli Kehra kooli kolmandaks õpetajaks Johannes Liebicht (alates 1935.a. Rannik). Kaarepere algkooli õpetaja Leopold Matt esitas palve Tartu maakoolivalitsusele sooviga vahetada oma teenistuskohat Kehra algkooli juhataja Maria Ehrenbuschiga nende omavahelisel kokkuleppel, milleks Tartu maakoolivalitsus palus Anija vallavalitsuse nõusolekut. 1935. a. 1. sept. kinnitatakse Kehra 6-klassilise algkooli juhatajaks Leopold Matt (s. 1898). 1937./1938. õppeaastal oli Kehra 6-klassilises algkoolis juba 141 õpilast. Tööle tuli 3 uut õpetajat: Laine Kaseoru (s. 1899) Erna Vellmo (s. 1901) Alfred Koik (s. 1915) 1933.a 30. juulil oli vallavolikogu koosoleku päevakorras koolimaja remont ja ka uue koolimaja ehitamine. Vallavalitsusele tehti ülesandeks koostada eelarve ja asuda koolimaja platsi otsimisega. Sama aasta 25. septembril otsustas volikogu Kehra uue koolimaja ehitamise rahapuudusel edasi lükata. Uue algkoolihoone ehitustööd pidid algama 1936. a., kuid koolile lubatud ehituskruundi omandas uus rajatav sulfaattselluloosivabrik.

Põllutöoministeeriumi Riigimõisate Valitsus teatas 10. augustil 1937.a., et valitsuse otsusega 21. juulist 1937. a. on lubatud Kehra riigimõisast ca 3 ha maad Kehra algkooli jaoks tingimusel, et Anija valla omavalitsus annab riigile tasuta tagasi sama algkooli tarvis varem riigilt saadud maa.

Komisjon leidis, et "...valitud krunt on sobiv koht koolimaja ehitamiseks Kehra alevikus, kuna see asetseb tulevase linna keskuses, eraldatud sulfaattselluloosi vabrikust puistikutega ja ulatub ühe küljega Jägala jõeni." Kehra algkoolihoone ehitamine algas 19. augustil 1938. a. Koolimaja projekti valmistas nimekas diplomeeritud arhitekt Erich Jacoby, ehitas ettevõtja arhitekt Madis Kolk Eesti Metsa ja Tselluloosi AÜ inseneri Rahuleid Kase järelvalvel. 1940. a. sügisel alustati kooli saal-võimla ehitust, mullatööd viidi peaaegu lõpule ja töö katkestati külma tulekul. Ajad aga muutusid ja see nii kaua igatsetud saal-võimla jäigi ehitamata.

Õppetöö sai aga uues ilusas koolimajas kahtlemata uue hoo sisse. Lisandus uusi õpetajaid. 1. jaanuaril 1939. aastal asus tööle Frieda Oskar (s. 1906). Otto Tamm (s. 1906) oli Kehra 6-klassilise algkooli õpetaja, alates 1. aug. 1939. a. Leopold Matt kirjutas aruandesse 12. juunil 1940. a. "21. juunil 1940. a. toimus kommunistlik riigipööre..."

1940. aasta sügisel oli õppetöö algus Kehra kooliperale kahtlemata erakordne. Oli alanud nõukogude okupatsioon. Harjumaa õppeasutuste 1940./1941. a. tegevuse aruandes on Kehra kooli täieliku nimena märgitud Kehra 6-klassiline algkool ja Üldhariduslik Täienduskool. Kooli tüüp oli mittetäielik keskkool. 1. okt. 1940. a. kinnitati Kehra algkooli õpetaja kohusetäitjaks Juhan Hillar Edermaa (s. 1897). Pärast okupatsioonivõimu kehtestamist algasid kohe ka arreteerimised. Leopold Matt teadis väga hästi, et ka teda ootab arreteerimine. 3. juulist kuni 7. juulini 1941.a. varjas ta end metsas. Leopold Matt arreteeriti hävituspataljoni meeste poolt 11. juuli 1941. a. oma kodus. 22. juulil 1941. a. oli ta juba Venemaal Angara vangilaagris ja 9. septembril Irkutski vanglas. 19. sept. 1941. a. mõisteti Leopold Matt Irkutski oblasti Siseasjade Rahvakomissariaadi Sõjatribunali poolt kriminaalkoodeksi § 53 - 3 alusel surma mahalaskmise läbi. Otsus viidi täide 15. dets. 1941. a. 37. 1941. a. teise poole jooksul vallutasid Saksa väed Eesti. Algas Saksa okupatsioon. Lühike teade Leopold Mattivabastamisest Kehra algkooli juhataja kohalt kannab 1941. a. 26. juuli kuupäeva. Samast kuupäevast määrati õpetaja Erna Vellmo Kehra algkooli juhataja kohusetäitjaks. 1941. a. 1. oktoobril saab Kehra 6-kl. algkooli ja Täienduskooli juhatajaks Harri Jürima (s. 1901). 1941. a. 1. dets. määrati Kehrasse nii algkooli kui ka täienduskooli õpetajaks Marta Roht (s. 1902). Sel ajal elas Kehra koolimajas ka tema abikaasa, kirjanik Richard Roht. Johannes Kuuse (s. 1901) tuli Kehra algkooli õpetaja kohusetäitjaks 1. jaanuarist 1942. ja kinnitati vanemaks õpetajaks 1. aprillil 1943. a. 1942. a. 1. aug. kinnitati õpetaja kohusetäitjaks ja 1. aug. 1943.a. õpetajaks Helja Adele Aulik (s.1920.) Samal ajal tuli Kehrasse õpetajaks Vanda Ranne (s. 1904). Helvi Seliste (s. 1904). Helvi Seliste oli ilmselt esimene Tartu Ülikooli haridusega õpetaja Kehras, töötades siin küll ka ainult ühe aasta.

Kehra algkooli ja ka täienduskooli õpetajana töötas alates 1. augustist 1943. a. kuni 1. septembrini 1945. a. Evert Mesiäinen (s. 1886).

1944. a. 22. septembril tungisid Punaarme üksused Tallinnasse ja algas teine nõukogude okupatsioon. Kool sai nimeks Kehra Mittetäielik Keskkool. 1944.a. 1. oktoobrist tuli Kehra Mittetäieliku Keskkooli direktoriks Julius Osvet (s. 1886). 1944. a. tuli tööle uusi õpetajaid: Salme Narusk, Helene Terasmaa, Mari Meerik ja Johannes Viikmaa. Loodi ka pioneerijuhli ametikoht, mida esimesena hakkas pidama Ester Lehiste. Peale muutuste õpetajate koosseisus toimusid ümberkorraldused ka õppekavades. Taas kaotati usuõpetus. Tunniplaanis oli nüüd eesti keel, Eesti Vabariigi ajal oli emakeel.

Kehra põllumajandusliku kallakuga Täienduskool

Täienduskool asus Kehra 6-klassilise algkooli majas. Selles koolis said täiendavaid teadmisi inimesed, kes olid juba 6-klassilise algkooli lõpetanud. 1939. a. alustanud esimeses klassis oli 30 õpilast, noormehi 11 ja tütarlapsi 19. Leopold Matt määrati Haridusministeeriumi kooliosakonna otsusega Kehra Täienduskooli juhatajaks 1. oktoobrist 1939. Kehra algkooli õpetajad andsid Täienduskoolis üldaineid tunniandjatena: Frieda Oskar emakeelt, Erna Vellmo võimlemist ja käsitööd, Otto Tamm laulmist ja võimlemist, Leopold Matt matemaatikat. Täiskohaga õpetajana töötas alates 1. okt. 1939. a. Martha Villard, kes õpetas käsitööd, kokandust, joonistamist, tervishoidu, ka konstitutsiooni ja majandusgeograafiat. Veel õpetasid täienduskoolis Jõgeva Sordikasvanduse Kehra Sordiparandusejaama juhataja diplomeeritud agronoom Johannes Yllõ talupidamist, vene keelt ja arvepidamist, Johannes Salurand mesindust ja aiandust, A. Ränkel ja Kehra riigimõisa uus valitseja Bernhard Praks loomakasvatust, Johannes Suits tehnilisi alasid, A. Lauristo käsitööd.39

Tuntumad Kehra 6-klassilise algkooli õpilased

Angela Bachfeldt-Saarloo lõpetas Kehra kooli 1924.a. Lõpetas Töölisteatri õpestudio. Oli Kehra kultuurielus väljapaistev isiksus, hea näitleja. Lavastas ja mängis peaosi. Töötas raamatupidajana Kehra tehases selle avamisest alates.

Rudolf Pobul lõpetas Kehra kooli 1926. a. Oli enne II maailmasõda ainuke raadiotehnik Kehras.

Aino Kallang-Aru lõpetas Kehra kooli 1927. a. Oli Anija valla Kehra Vabatahtliku Tuletõrjeühingu naissalgla ülem.

Leida Bachfeldt-Vali lõpetas Kehra kooli 1928.a. Oli Kehra kultuurielu kauaaegne juht, Kehra sovhoosi klubi juhataja aastatel 1959-1974. Sel ajal loodi Kehras nukuteater, käsitööringid. Tegutsesid segakoor, ansamblid, rahvatants.

August Piibor lõpetas Kehra 6-klassilise algkooli 1935.a. On olnud väljapaistev sportlane. Mitmekordne Harju meister ja 1945. a. "Kalevi" Eesti meister kreeka-romaa maadluses. Tallinna ümber linna jooksu võitja 1946. a. Kehra Vabatahtliku Tuletõrjeühingu võistkonna koosseisus saavutas harju maakondlikel tuletõrjevõistlustel kolm aastat järjest esikoha.

Martin Tuuna lõpetas Kehra 6-klassilise algkooli 1935. a. Ümber Viljandi järve jooksu võitja 1947.a.

Endel Rihtla lõpetas Kehra 6-klassilise algkooli 1939.a. Oli väljapaistev näitleja ja võttis osa peaaegu kõikidest 1940. ja 1950. aastatel Kehras lavastatud näitemängudest. Mängis enamasti peaosi. Tehti ettepanek asuda Endla teatris kutselise näitlejana tööle.

Heldur Tooming lõpetas Kehra 6-klasilise algkooli 1940.a. Kauaaegne Kehra baptistikoguduse õpetaja aastatel 1966 - 1987.

Autor: Milvi Schmeidt